

نقش عوامل خانوادگی و اجتماعی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

محمدغفاری مجلج^{۱*}، آمنه رودگرپور^۲، مهری بابوکوهستانی^۳

۱.* نویسنده مسئول، استادیار، گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس، چالوس، ایران .

mohammadghaffari@iauc.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی، گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس، چالوس،

ایران. amenehroodgarpour@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی، گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس، چالوس،

ایران. Mehrikoohestani.262@gmail.com

چکیده

یکی دیگر از عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان عوامل خانوادگی است خانواده اولین مکانی است که کودک در آن زندگی می کند و تربیت می یابد. بسیاری از روانشناسان معتقدند که: شخصیت کودک در شش سال اول زندگی شکل می گیرد. روش تحقیق در این پژوهش از نوع مروری و کتابخانه ای است و با مراجعه به مقاله ها و تحقیق های چاپ شده و مطالب دیجیتالی گرد آوری شده است که در این پژوهش به بررسی نقش عوامل خانوادگی و اجتماعی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداخته شد. نتیجه به دست آمده بیانگر آن است که خانواده به عنوان یکی از پایه های اساسی تحکیم و یا کنترل مبانی تربیتی فرد، نقش آفرین می باشد کودک در پهنه روانی خود زندگی می کند و این پهنه روانی عمده اش در خانواده و در تأثیر از زندگی پدر و مادر خواهر و برادران شکل می گیرد، این تأثیر در روند یادگیری فرد بسیار موثر و تعیین کننده است اینک والدین با دانش آموز و درس و تحصیل او چگونه برخورد می کند و در الگوها تربیتی خود برای چه نوع رفتارهایی ارزش قائل می شوند، یکی از اجزای اساسی در شکل گیری نگرش دانش آموز نسبت به تحصیل است.

واژه های کلیدی: عوامل خانوادگی - عوامل اجتماعی - پیشرفت تحصیلی - دانش آموزان.

مقدمه

برای بهبود تعلیم و تربیت و همچنین راهنمایی و کمک به دانش آموزان در امر تحصیل که همواره مورد نظر دانشمندان و بزرگان دین بوده است سعی و کوشش بعمل آید. بر تمام افراد جامعه بخصوص آنان که به نوعی با آموزش و پرورش در ارتباطند لازم است به هر نحو که می توانند راهی را برای بهتر کردن وضع تعلیم و تربیت و آموزش و پرورش بخصوص در مقطع ابتدایی و رفع کمبودها و اشکالات آموزشی پیدا نموده و علل و عواملی که در پیشرفت تحصیلی نسل های آینده و حال موثرند را بررسی و کشف نمایند. بیش از ۸۰٪ شخصیت کودکان و نوجوانان در متن خانواده، در کنار پدر و مادر شکل می گیرد و خانواده بعنوان اولین پایگاه تعلیم و تربیت و نخستین مدرسه کودکان می باشد و در مورد پیشرفت تحصیلی فرزندان و آینده سازان نقش اساسی را دارند. لازم است در این باره علل کمبود و نقایص برخورد اولیا پیگیری و در جهت «پیشرفت تحصیلی فرزندان بکار گرفته شود. و به خانواده های محترم و عاشق پیشرفت فرزندان، آموزشهای لازم و ضروری، با تشکیل کلاسهای آموزش خانواده از طریق مربیان و استادان ماهر و حاذق داده شود.» از آنجایی که عوامل دخیل و موثر در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بسیار زیادند و به عوامل گوناگون در داخل نظام آموزش و پرورش و عوامل خارج از نظام آموزشی (عوامل خانوادگی) تقسیم می شوند که در مقدمه به بسیاری از پر اهمیت ترین آنها اشاره شده است از بین آن عوامل فراوان که بیش از همه دارای اهمیت بیشتری هستند انتخاب و مورد سوال قرار می گیرند. بدیهی است که کشور ما به مطالعات و تحقیقات مربوط به آموزش و پرورش نوجوانان و کودکان نیاز فراوان دارد و در این میان لازم است به مسائل و مشکلات مهمی که به نحوی به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان لطمه می زند توجه لازم مبذول گردد. لذا تحقیقاتی ارزنده و معضل گشا در این زمینه برای رسیدن به وضع نسبتا مطلوب و ضروری به نظر می رسد که از طریق یافتن راههای پیشرفت تحصیلی از جنبه های عوامل موثر خانوادگی، آموزشی و پرورشی در این مسیر قدم های موثر و راهگشایی در جهت حل این مشکل بزرگ برداشته شود که مهمترین و پر اهمیت ترین بررسی ها و دست آوردها از مسائل و عوامل خانوادگی در جنبه های پیشرفت تحصیلی از هدفهای عمده و اساسی ما در این تحقیق می باشد.

نقش عوامل خانوادگی در پیشرفت تحصیلی

یکی دیگر از عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان عوامل خانوادگی است خانواده اولین مکانی است که کودک در آن زندگی می کند و تربیت می یابد. بسیاری از روانشناسان معتقدند که: شخصیت کودک در شش سال اول زندگی شکل می گیرد.

عمده ترین عوامل خانوادگی موثر در پیشرفت تحصیلی عبارتند از:

۱- شرایط عاطفی و امنیت محیط خانواده

۲- شرایط اجتماعی و اقتصادی

۳- تحصیلات و سطح فرهنگ خانواده

۴- تعداد اعضای خانواده

۵- اشتغال کودکان

۶- اشتغال مادران

۷- ارتباط بین اولیا و مربیان

۸- اثرات تلویزیون

۹- حاکمیت ارزشهای مادی

اکنون از بین عوامل فوق به توضیح اهم آنها می پردازیم:

شرایط عاطفی و امنیت محیط خانواده

خانواده اولین کانون تربیتی کودکان به حساب می آید و کودک مقدار قابل توجهی از وقت خود را در آن می گذراند (بهرام زاده ، ۱۳۷۲) به نقل از شاروک (۱۹۶۷) می گوید: محیط خانوادگی بیش از بهره هوشی کودکان در موفقیت تحصیلی آنها موثر است شاید بتوان گفت مهمترین عامل موثر در شکل گیری نگرش دانش آموز نسبت به تحصیل خانواده است.

چنانچه نگرش خانواده نسبت به مدرسه، معلمان و درس، منفی باشد ویا بین آنچه می گویند آنچه عمل می کنند تفاوت وجود داشته باشد طبیعی است که به تدریج فرزند آنها نیز نگرش منفی به درس و تحصیل پیدا خواهد کرد. پدران و مادرانی که درس را کاری بیهوده و اتلاف وقت تلقی می کنند همین نگرش را به فرزندان خود منتقل ساخته و برای پیشرفت درس آنها هیچ گونه کوششی انجام نمی دهند.

گاهی ممکن است یک خانواده از نظر مالی و اقتصادی در حد مطلوبی باشد اما فرزندان آن خانواده به دلیل اختلاف و کشمکش های خانوادگی بین پدر و مادر و یا بین هر یک از اعضای خانه که محیط خانه را به محیط ناامن تبدیل می کنند، دچار افت تحصیلی می شوند. دانش آموزی که در خانواده با پدر و مادر درگیر است، برای نشان دادن مخالفت خود با آنها ناخودآگاه سعی می کند برخلاف میل آنها رفتار کند. از این رو چون تمایل و حساسیت پدر و مادر به تحصیلی رامی شناسد. در درس خواندن کوتاهی می کند. نوجوانان در سن بلوغ به علت تغییرات جسمی و روحی به مسائلی غیر از درس و مدرسه توجه می کنند ممکن است شدیداً به ورزش روی آورند یا بیشتر به فکر تفریح و گردش باشند پسر نوجوانی عقیده داشت که: درس خواندن مال دخترهاست. این نوع فکر می تواند اثر نامطلوب بگذارد.

شرایط اجتماعی و اقتصادی

درصد قابل توجهی از دانش آموزانی که به طور جدی دچار افت تحصیلی شده بعضاً ناگزیر در مدارس استثنایی مشغول به تحصیل می شوند و از عقب ماندگان فرهنگی به شمار می آیند. کودکانی متعلق به خانواده هایی هستند که از تبار اقتصادی و اجتماعی فوق العاده، پایین بوده توماً با فقر اقتصادی و فرهنگی مواجه اند، از انگیزه تحصیلی بسیار پایینی برخوردارند.

از سوی دیگر در کنار فقر فرهنگی و محرومیت های محیطی، شرایط اقتصادی اجتماعی حاکم بر جامعه نیز در چگونگی تبلور انگیزه های رشد و پیشرفت یا افت تحصیلی دانش آموزان نقش بسزایی دارند.

دانش آموزانی هستند که از نظر بهره هوشی و جسمانی هیچ گونه ناراحتی و عقب ماندگی ندارند، اما بر اثر فقر خانوادگی، تحمل گرسنگی و کمبودها و نداشتن وسایل نمی توانند به طور مرتب در مدرسه حضور یابند و درس های خود را فراگیرند، در نتیجه دچار عقب ماندگی می شوند. در واقع فقر به سلامت و آسایش کودک لطمه می زند.

وضعیت اقتصادی تعیین کننده محل سکونت است و اگر دانش آموزان به دلیل فقر مالی نتوانند محل مناسبی داشته باشند، برای انجام تکالیف و مطالعه دروس با مشکل روبرو خواهند بود از یک طرف محل سکونت تعیین کننده نوع مدرسه ای است که کودک در آن درس می خواند.

وقتی محل سکونت دانش آموز در یک محل فقیر باشد، چه از نظر امکانات آموزشی و چه از لحاظ معلمان، با کمبودهایی روبرو می شوند که مستقیماً بر پیشرفت تحصیلی او اثر می گذارند فقر مالی سبب می شود که دانش آموز از غذای کافی و استراحت لازم محروم بماند و یا برای جبران کمبودهای خود و خانواده ساعاتی از روز را به کار مشغول شود در نتیجه فرصت کافی برای انجام تکالیف ریاضی و تمرین بیشتر نداشته باشد و

همچنین سطح آرزوهای دانش آموزان خانواده ثروتمند و مرفه متفاوت از خانواده های فقیر و کم در آمد را به رغم وجود سطح توانایی هایی برابر توجیه می کند علت افت تحصیلی و یا ترک تحصیلی در کشورهای مختلف متفاوت است طبق گزارش گروه مشاوران یونسکو (۱۳۶۹) در هندوستان دانش آموزان بیشتر به علت کمبود لباس و عدم امکانات و شهریه، ترک تحصیل می کنند. همچنین آمار نشان می دهد که ۳۰ درصد ترک تحصیل کنندگان زن بر اثر عدم علاقه والدین به تحصیل بوده است در فیلیپین خانواده های متعددی وجود دارند که اغلب هزینه ناچیز تحصیل کودکان برای آنها مبلغ مهمی تلقی می شود.

در بعضی خانواده ها دختران باید در خانه بمانند و به کار کمک کنند و یا از بچه های کوچک نگهداری کنند. در پاکستان ۶۰ درصد از ترک تحصیل کنندگان فقر را عامل آن ذکر کرده اند.

تحصیلات و سطح فرهنگ خانواده

سطح تحصیلات و فرهنگ خانواده همانند سایر عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی به اشکال مختلف در پیشرفت تحصیلی و یا افت تحصیلی تأثیر می گذارد.

- پایین بودن سطح تحصیلات و فرهنگ خانواده در درجه اول سبب می شود که خانواده نتواند کمکهای درسی لازم را به دانش آموز ارائه دهد.

- پایین بودن سطح تحصیلات خانواده سبب می شود که والدین در خانه از روزنامه مجلات و دیگر رسانه ها کمتر استفاده کنند و دانش آموزان از این لحاظ محروم باشند.

- به دلیل فقر فکری نمی توانند نگرشهای لازم را به فرزندان خود برای ادامه تحصیلات بدهند.

- والدین کم سواد و بی سواد معمولاً کمتر به مسأله پیشرفت تحصیلی فرزندان خود فکر می کنند.

- از روابط و همکاری نزدیک با اولیای مدرسه آگاهی کافی ندارند و کمتر به مدرسه می روند و کمتر جویای وضعیت درس فرزندان خود می شوند.

نکته قابل ذکر در این زمینه این است که گرچه نظارت و کمک غیر مستقیم والدین در امور مربوط به درس و تحصیل فرزندان در پیشرفت دانش آموزان بسیار موثر است اما این کمک اگر به طور مستقیم باشد یعنی والدین تکالیف فرزندان را به جای آنها انجام دهند، نه تنها عامل موفقیت نبوده بلکه باعث افت و شکست آنها نیز خواهد شد. (بیابانگرد، ۱۳۸۹)

تعداد اعضای خانواده

امروز در کلیه جوامع بشری افزایش جمعیت یکی از مشکلات اساسی می باشد و ازدیاد روز افزون آن جامعه را تهدید می کند و در نتیجه توجه اصلی پژوهشگران و صاحب نظران علوم تربیتی و اجتماعی را به خود جلب کرده است.

ازدیاد بی رویه جمعیت خانواده ها باعث می شود که کودکان به خوبی رشد نکنند و تربیت درستی بر روی آنها انجام نگیرد.

خانواده هایی که تعدادشان زیاد است، به مراتب، احتمال به انحراف کشیدن کودکانشان بیشتر است.

نیکوکار (۱۳۷۲): گچساران معدل درسی دانش آموزانی که در خانواده هایی سه تا چهار نفری و یا کمتر زندگی می کنند به مراتب بیشتر از دانش آموزانی است که در خانواده های بیش از پنج نفر زندگی می کنند.

بهرام زاده (۱۳۷۲): میزان بهره هوشی در میان خانواده های کم جمعیت به مراتب بیش از بهره هوشی دیگران (پرجمعیت) است.

اشتغال کودکان

یکی از عوامل خانوادگی که همواره منشأ انحراف توجه کودک از تحصیل می گردد جابجایی وظایف والدین و فرزند است از جمله این جابجایی ها که ارتباط قابل توجهی با افت تحصیلی دارد اشتغال کودکان و نوجوانان است به این ترتیب که کودکان در سنی به کار و اشتغال می پردازند که معمولاً از آنها انتظار می رود در آن مقطع بیشتر به نقش های مورد انتظار از جمله تحصیل بپردازند. عدم تأمین نیازهای مالی خانواده و نیاز به نیروی کار کودک از دلایل عمده اشتغال کودکان در سنین پایین است. اشتغال دانش آموزان باعث تقلیل انرژی جسمی و روانی آنان شده، آمادگی جسمی و ذهنی شان را برای یادگیری دروس کاهش می دهد. مسأله اشتغال کودکان و نقش آن در افت تحصیلی (خصوصاً در درس ریاضیات) در خانواده های طبقه پایین اجتماعی - اقتصادی از اهمیت خاصی برخوردار است.

اشتغال مادران

برخی مطالعات نشان داده است که بین اشتغال مادران و پیشرفت تحصیلی فرزندان آن ها رابطه وجود دارد این رابطه در میان دختران و پسران متفاوت است به این صورت که دختران بیش تر از پسران از داشتن یک مادر شاغل بهره می برند. دخترانی که مادران شاغل دارند نسبت به دخترانی که مادرانشان شاغل نیستند، از پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی و استقلال بیشتری برخوردارند و تمایل بیشتری به اشتغال نشان می دهند. پسران مادران شاغل نیز در مقایسه با پسران مادران غیر شاغل از ساگاری

اجتماعی و استقلال بالاتری بهره مندند، اما پیشرفت تحصیلی یا نمره های آن ها در آزمون های شناختی پایین تر است (هافمن، ۱۹۸۹).

هافمن خاطر نشان می سازد که دختران مادران شاغل از نظر اجتماعی یک الگوی شایسته دارند. آن ها به طریقی تربیت می شوند، که سبب افزایش اعتماد به نفس، احساس خود ارزشمندی و مستقل بودن آن ها می شود، اما داستان برای پسران مادران شاغل به گونه ای دیگر است در خانواده های شاغل شغل مادر ممکن است برای پسران برداشت های تلویحی منفی ای به همراه داشته باشد. از یک سو شاغل بودن مادر ممکن است بدان معنا تلقی شود که پدر در تأمین هزینه ی خانواده ناتوان است و از سوی دیگر ممکن است به صورت تخطئه ی نقش جنسیتی مادر تفسیر شود.

گفته شد که پیشرفت تحصیلی پسران مادران شاغل در مقایسه ی با پسران مادران غیر شاغل در سطح پایین تری است. نکته ای که باید اضافه کرد این است که این مطلب فقط در مورد پسران طبقه ی متوسط صادق است برعکس، در مورد خانواده های بسیار فقیر، پسران مادران غیر شاغل دارند. این تأثیر متفاوت اشتغال مادر احتمالاً ناشی از عوامل متعددی است اما به نظر می رسد که یکی از مهمترین آن ها نقش مادر به عنوان یک معلم است مادران طبقه ی متوسط نسبت به مادران طبقات پایین تر از تحصیلات بیشتری برخوردار بوده، می توانند معلم بهتری برای فرزند خود باشند و تحریک ذهنی گسترده تری برای وی فراهم سازند. بنابراین، اشتغال مادر، کودکان طبقه ی متوسط را بیش تر از کودکان طبقه ی پایین دچار کاستی می کند. اگر برای کودکان طبقه ی پایین در زمان غیبت مادر محیطی سرشار از تحریکذهنی فراهم شود، (برای مثال کودک را به مهد کودک مجهزی بسپارند که معلمان کارآموده ای دارد. می توان انتظار داشت که مهارت های تحصیلی آنان پیشرفت کند. (بیابانگرد، ۱۳۸۰)

ارتباط بین اولیا و مربیان

از جمله عوامل مهم دیگر در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان وجود رابطه هماهنگی بین اولیاء و معلمان و مربیان مدرسه است هر میزان که پدران و مادران نسبت به مسئولیتهای خود و نقش های خود در مقابل یکدیگر کودکان، اولیا، معلمان، مربیان و مدیران مدارس نیز نسبت به نقش ها و مسئولیتهای خود در مقابل همدیگر، آگاهی بیشتری داشته باشند در کار خود عملاً موفق تر خواهند بود به طور کلی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان قبل از هر چیز مستلزم برخورداری آنان از یک فضای متعادل و هماهنگ در خانه و مدرسه است.

وظایف خانه و مدرسه نسبت به رشد و تربیت دانش آموزان متقابل و مکمل است از یک طرف خانواده باید نیازها و ضرورت های محیط مدرسه را به خوبی درک کند و کمک و همراه مدرسه باشد. از سرف دیگر مدرسه باید دعوت های مستمر از والدین و ارتباط دایم با آنان، امکانات مدرسه و مهمتر از آن خود خانواده ها را برای ارائه آموزشهای لازم به آنان بسیج کند. تحقیقات نشان می دهد که اگر خانواده درگیر و علاقه مند به مسائل تحصیلی فرزندان خود گردد، کودکان نیز با ذوق و شوق بیشتری تحصیل خواهند کرد. (بیابانگرد، ۱۳۷۶).

خانواده و دوران بلوغ فرزندان

دشوارترین دوران حیات انسان از جهت تربیتی دوره نوجوانی است این دوره سنی (۱۲-۱۸) سال را در بر می گیرد، منطبق با دوره راهنمایی و دبیرستان است بیشترین مشکلات تربیتی در این دوره پیش می آید و اغلب در همین دوره است که فرزندان یا از دست می روند یا در مسیر سعادت گام می نهند در این دوره مرحله انتقال از دوران کودکی به دوران نوجوانی و بزرگسالی است. نوجوان به دنبال هویت جدیدی است که با کمک والدین و اولیاء مدرسه باید هر چه سریعتر هویت سالمی بیابد و بتواند به سوال من کیستم و یا چیستم پاسخ دهد نوجوانانی که به شغل و حرفه بخصوصی علاقه ندارند طبعاً به درس خواندن هم علاقه نشان نمیدهند، زندگی خود را پوچ و بی معنا می پندارند و دچار ابهام نقش می شوند.

از طرف دیگر در این دوره نوجوان را از نظر فکری قدرت و توانایی بیشتری می یابد و میتواند در مورد بسیاری از مسائل زندگی بیندیشد و تصمیم بگیرد تصمیمی که می تواند موجب پیشرفت نوجوان گردد و یا آنکه او را به سوی انحطاط پیش ببرد هم زمانی این دوره باید پدیده بلوغ منجر شود که این دوره از زندگی از اهمیت و حساسیت ویژه برخوردار باشد پدیده بلوغ، هیجاناتی را در نوجوان ایجاد می کند که گاهی منجر به عقب ماندگی تحصیلی و در اکثر موارد ترک تحصیل نوجوان می شود. خانواده اولین هسته اجتماع است که افراد آن با حذف به تعبیر قرآن مجید، یافتن آرامش و سکون و نیز تکامل بخشیدن زن و مرد با یکدیگر و از همه مهمتر بقای نسل است گرهم جمع نموده و آنان را با رشته های صفا و محبت دین و اخلاق و روح و فکر به هم پیوند زده است (حیدری، ۱۳۸۵)

رابطه سواد والدین با اوقات فراغت فرزندان

نتایج پژوهش در این زمینه حاکی از این است که والدین با تحصیلات دیپلم و بالاتر فرزندان آنها اغلب اوقاتشان را در تعطیلات در درجه اول با رفتن به کلاسهای تقویتی زبان انگلیسی و فعالیت های ورزشی پر می کنند و در واقع سعی می کنند فرزندانشان برنامه صحیحی جهت گذاردن اوقات فراغت خود دانسته باشند در صورتی که والدین کم سواد که با سطح اقتصادی پایین تری زندگی می کنند آنچه مهم است کمک به والدین جهت تأمین معاش خانواده است و کمتر والدین هستند که اوقات فراغت خود دانسته باشند در صورتی که والدین کم سواد که با سطح اقتصادی پایین تری زندگی می کنند آنچه مهم است کمک به والدین جهت تأمین معاش خانواده است و کمتر والدین هستند که اوقات فراغت خود را با برنامه های تفریحی و علمی پر کنند.

نتیجه گیری

خانواده کانون اصلی رشد و تعالی انسان هاست و به طوری که همه انسان های بزرگ و رشد یافتگان سازنده جوامع در کانون گرم و مقدس خانواده پرورش یافته اند، خانواده کانون اصلی انتقال از روشهای فرهنگی، اعتقادی و اجتماعی است. خانواده به عنوان یکی از پایه های اساسی تحکیم و یا کنترل مبانی تربیتی فرد، نقش آفرین می باشد کودک در پهنه روانی خود زندگی می کند و این پهنه روانی عمده اش در خانواده و در تأثیر از زندگی پدر و مادر خواهر و برادران شکل می گیرد، این تأثیر در روند یادگیری فرد بسیار موثر و تعیین کننده است اینکه والدین با دانش آموز و درس و تحصیل او چگونه برخورد می کند و در الگوها تربیتی خود برای چه نوع رفتارهایی ارزش قائل می شوند، یکی از اجزای اساسی در شکل گیری نگرش دانش آموز نسبت به تحصیل است.

خانواده سالم همیشه عامل انسجام و استحکام و سلامت روانی و اجتماعی به شمار آمده اند، انسان های سالم رشد یافته در خانواده های سالم پرورش می یابند و آسیب های اجتماعی گوناگون از خانواده های سالم نشات می گیرد. بودن (۱۹۷۳م) معتقد بود که محیط خانواده می بایست به طور همه جانبه مورد مطالعه و تحقیق قرار گیرد از نظر بودن و بدون بررسی بافت اجتماعی خانواده درک کامل تأثیرات تعداد زیادی از متغیرهای محیط خانواده (بیرونی و درونی) و تجزیه و تحلیل تمام روابط علی میان آنها و عملکرد تحصیل دانش آموز میسر نمی شود.

خلاصه کلام برای رسیدن به هر هدفی در جامعه باید به خانواده توجه داشت و کار را از آنجا آغاز کرد چرا که منشأ سعادتمندی نوجوانان خانواده ها هستند و در عین حال زمینه ساز بسیاری از انحرافات اخلاقی و کج رویهای اجتماعی و ترک تحصیل نوجوانان نیز خانواده است. لذا با توجه به مطالب ذکر شده پیشنهاد می شود آموزش های لازم توسط مربیان، اساتید خیره و صاحب نظر در مسائل تعلیم و تربیت در مورد نحوه کمک کردن و پیگیری وضع درسی و چگونگی برخورد با کودکان در داخل خانه و نحوه تهیه لوازمات نوشت افزار و ... داده شود همچنین برای استفاده صحیح و درست از وسائل کمک آموزشی و استفاده مداوم از آن برای معلمین و مربیان، آموزش ها و تعلیمات اساسی لازم و ضروری داده شود و امکانات لازم در این باره در محیط آموزشگاه ها فراهم گردد.

منابع

- آرمند، محمد (۱۳۷۲)، نقش خانواده در پیشرفت تحصیلی، انجمن اولیاء و مربیان، شماره ۱۶۸
- افروز، غلامعلی (۱۳۸۶)، مبانی روانشناختی افت تحصیلی، انتشارات مدرسه
- امین فر، مرتضی (۱۳۶۵). «افت تحصیلی یا ائتلاف در آموزش و پرورش»؛ فصل نامه های تعلیم و تربیت؛ سال دوم، شماره ۷ و ۸.
- امین فر، مرتضی. (۱۳۶۵). علل و عوامل افت تحصیلی و چگونگی آن. فصلنامه تعلیم و تربیت. شماره ۷ و ۸
- برومند جزی، ناصر (۱۳۷۸). «بررسی علل موثر در موفقیت تحصیلی دانش آموزان مقطع آموزش ابتدایی در محدوده ی شهر اصفهان». پایان نامه ی فوق لیسانس؛ دانشکده ی روان شناسی دانشگاه علامه طباطبائی.
- بهرام زاده، هیئت الله (۱۳۶۵). «در رابطه خانواده و افت تحصیلی در کازرون». پایان نامه فوق لیسانس؛ دانشگاه تهران
- دهقان، هادی (۱۳۹۰). «نقش سواد والدین در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان»، مرکز تربیت معلم پاکنژاد یزد، مجتمع آموزش عالی پیامبر اعظم.
- سعدی پور (بیابانگرد)، اسماعیل (۱۳۸۹)، روش های پیشگیری از افت تحصیلی - انتشارات انجمن اولیاء و مربیان .
- نیکوکار، مهناز (۱۳۷۲)، «بررسی رابطه ی پیشرفت تحصیلی و تعداد افراد خانواده در گچساران» دانشگاه آزاد اسلامی